



ŠTEV. BROJ 11. * V LJUBLJANI, NOVEMBER 1927. * LETO GODINA IX.

I. B.:

Voditelji slovanskega Sokolstva.

(Dalje.)

Brat Adam Zamoyski.



a čelu poljskega Sokolstva, ki je združeno v zvezi: »Związek towarzystw gimnastycznych »Sokol« w Polsce«, stoji zvezni starosta br. Adam Zamoyski, ki se obenem tudi udejstvuje med vodilnimi osebnostmi slovanskega Sokolstva.

Pred svetovno vojno, ko so Poljaki pripadali trem državam: Avstriji, Nemčiji in Rusiji, je bilo tudi poljsko Sokolstvo dokaj različno, po večini pa zatirano, najbolj menda v Rusiji. Sedanje poljsko Sokolstvo, v lastni državi, je dobilo enotno organizacijo in je razdeljeno na šest velikih žup, ki imajo 65 okrožij s 771 društvi in 49.000 člani in članicami. V svobodni državi se poljsko Sokolstvo lepo razvija in bo v dohodni dobi doseglo lepe uspehe. Poleg tega obstoji v Franciji še sedma župa z 10 okrožji, 115 društv in 3500 člani, tudi ta župa je včlanjena v Związku. V Ameriki imajo Poljaki tudi svojo sokolsko organizacijo, ki šteje okoli 12.000 članov, nekaj poljskih Sokolov je tudi še v Nemčiji.

Poljsko Sokolstvo je pozvalo br. Adama Zamoyskega kmalu po prevratu — l. 1922. — na vodilno mesto, ko ga je izvolilo za saveznega starosta. Odslej je br. Zamoyski posvetil vse svoje sile in dragocene izkušnje poljskemu Sokolstvu in potom tega tudi slovanskemu Sokolstvu. Spori med češkoslovaško in poljsko republiko zaradi tešinskega ozemlja, ko se je odločevalo po vojni, kateri izmed teh dveh držav naj pripade, so toliko vplivali tudi na obe sokolski organizaciji, da je bilo skupno delo za nekaj časa nemogoče. Čas pa je izlečil tudi to rano.

Leta 1924. je prvokrat prišla poljska sokolska deputacija med nas Jugoslovence. Pod vodstvom staroste br. Zamoyskega se je udeležilo sedem bratov in dve sestri našega pokrajinskega zleta in II. sokolskega sabora JSS v Zagrebu. Po končanem zletu in saboru so se dne 18. avgusta 1924. prvič sestali zastopniki češkoslovaškega, jugoslovenskega, poljskega in ruskega Sokolstva ter so se enodušno in soglasno izjavili za ustanovitev vseslovenskega sokolskega saveza. Resolucija, ki so jo podpisali voditelji imenovanih sokolskih organizacij, je temeljni kamen, z njo je bila ustanovitev zagotovljena. Pripravljala dela so bila poverjena br. Zamoyskemu, starosti poljske sokolske zveze, njemu je bilo prepuščeno, da skliče konferenco, na kateri se savez končno veljavno ustanovi. Slovansko Sokolstvo je takoj pokazalo veliko zaupanje v br. Zamoyskega, ker mu je poverilo tako važne posle.



Brat Adam Zamoyski.

Dne 13. in 14. avgusta 1925. je pozval br. Zamoyski legitimne zastopnike vseh sokolskih organizacij v Varšavo na svoj dom, kjer se je izvršila ustanovna seja za zvezo vseh sokolskih organizacij z imenom »Slovansko Sokolstvo«. Br. Zamoyski je predložil delegatom manifest, ki so ga vsi podpisali, v katerem so izjavili, da se naj takoj osnuje omenjeni savez. Pri tej priliki je povabil br. Zamoyski v svoj obširni vrt preko 2000 poljskih Sokolov in Sokolic ter jih bratsko pogostil. Vodstvo saveza do glavne skupščine je prevzel br. Zamoyski. Na prvi glavni skupščini zveze Slovansko Sokolstvo dne 3. julija 1926. v Pragi je bil br. Zamoyski izvoljen za saveznega podstarosta, katero mesto zavzema še danes. Pri tej priliki je poklonil krasen dar kot nagrado za prve tekme Slovanskega Sokolstva. Tako je br. Zamoyski s svojo vplivno besedo in s svojim kremenitim slovanskim mišljenjem pritegnil poljsko Sokolstvo v krog slovanski, za kar mu gre spošto

vanje in priznanje. Kot starosta poljskega sokolskega Saveza je tudi član mednarodne telovadne zveze, v kateri je poljsko Sokolstvo včlanjeno.

Življenska pot br. Zamoyskega je kaj pestra in zanimiva. Rojen dne 18. junija 1873. v Podzamczu iz grofovske rodovine Zamoyskih, se je po končani srednji šoli posvetil tehniškemu študiju v Rigi in v inozemstvu ter je prevzel upraviteljsko mesto na nekem veleposestvu. Pozneje je prevzel vodstvo velike sladkorne tovarne v Sobolowski, ki jo je vodil dolgo vrsto let. Udeležil se je rusko-japonske vojne, nato pa je ustanovil veliko bolnico za vojaštvo, ki se je vračalo onesmoglo iz daljnega vzhoda. Sploh je kazal br. Zamoyski veliko zanimanje za socialno delo ter je sodeloval v raznih dobrodelnih društvih za osirotelo deco.

Tudi njega je zajel vrtnec svetovne vojne, v kateri je služil za adjutanta pri raznih ruskih generalih ter končno pri velikem vojvodu Nikolaju Nikolajeviču in pri ruskem carju. Bil je delegat pri raznih diplomatskih misijah ter je vzdrževal zveze s poljskimi političnimi voditelji in se zavzemal za poljsko osvobodjenje. Pod Kerenskim je bil odpuščen iz službe ter se je preselil v Pariz, kjer je pomagal organizirati poljsko armado na Francoskem.

Po končani svetovni vojni se je vrnil na Poljsko in sodeloval pri obrambi Varšave v času boljševiškega navala. Zopet se je živahno udeleževal v nacionalnem in socialnem delu in ustanovil je »Zvezo poljskih društev«, v kateri je zbral vsa nacionalna in patrijotična društva. Leta 1922. pa je stopil na čelo poljskega Sokolstva, kakor smo že zgoraj omenili.

Brat Zamoyski je impozantne postave ter jako simpatična osebnost. Rad prihaja med jugoslovensko Sokolstvo ter se je razen sokolskih manifestacij v Zagrebu udeležil medzletnih tekem v Beogradu in letošnjega pokrajinskega zleta in otvoritve sokolskega Tabora v Ljubljani. Poljsko Sokolstvo ima v njem dobrega vodnika, slovansko Sokolstvo pa agilnega in zvestega bojvnika in propagatorja.

Dr. N. PREOBRAŽENSKI:

Brat Dimitrij Vergun.

Dimitrij Nikolajevič Vergun se je rodil 18. oktobra l. 1871. v Gorodku, v mestu blizu Lvova, oziroma Przemisla. Ti kraji so vsem dobro poznani po krvavih spominih iz svetovne vojne. Bogve koliko



Brat Dimitrij Vergun.

krvi bo še popila vedno žejna Gališka zemlja, stalno torišče sovražnih čet in menda najnesrečnejša slovanska dežela.

Družinsko izročilo veli, da so Verguni potomci nekdanjih Zaporožkih kozakov. Pobegnili so v Galicijo po l. 1775., ko je zavzela Rusija Črnomorsko obal. Carica Katarina je takrat razpustila slavno Sič. Br. Vergunova siva okrogla glava s košatimi, navzdol zavihanimi brki takoj kaže, da je pred nami potomec nekdanjih neustrašenih borcev za kozaško prostost.

Po maturi, ki jo je napravil l. 1890. v Lvovu na takratni nemški gimnaziji, se je nemudoma vrgel v težek narodni boj. Avstrijske oblasti so ga prvič zaprle že l. 1897., in sicer ne samo radi »panslovanskega hujskanja«, temveč tudi kot »nevarnega socialist«, zavzemal se je namreč za agrarno reformo. Šele l. 1899. je dobil br. Vergun priliko, da je dosegel doktorsko čast na dunajski univerzi. Postal je istotam lektor ruskega jezika (medtem je parkrat obiskal Rusijo), a ni mu bilo usojeno mirno znanstveno delovanje. Njegovi članki o slovanski politiki v ruskih listih so tako razdražili Dunaj, da je kmalu izgubil službo. Bil je nato novinar. V l. 1900.—1905. je izdajal na Dunaju časopis »Slavjanski Vek«, l. 1901. so izšle v Lvovu njegove domovinske pesmi »Červonoruskije otzvuki«, l. 1905. je ožigosal v posebni razpravi nemško nasilno kolonizacijo na slovanski zemlji (kakor jo je izvajala na Slovenskem Südmarka). Toda avstrijska policija je stalno preganjala br. Verguna, in to zasledovanje mu je hudo omajalo živce. Prijatelji so se bali za njegovo zdravje, ker je blodil obupan ponoči po drevoredih sovražnega Dunaja in sanjal o slovanski bodočnosti: kdaj bo ista cesarska prestolica postavila spomenike Tolstoj in Dostojevskemu. Toda močna volja je premagala nevarnost. V teh letih je prepotoval br. Vergun ves slovanski svet. Predaval je tudi pri nas v Celju, Ljubljani in Trstu. L. 1907. se mu je končno posrečilo, da je prišel stalno v Petrograd. Postal je tam urednik slovanskega oddelka lista »Novoje Vremja«. Vztrajal je na tem odgovornem mestu 10 let do l. 1917., dokler ni prišla revolucija. Istega l. 1907. je dobil br. Vergun svoje prvo sokolsko odlikovanje, častni znak, na V. vse sokolskem zletu v Pragi. Poznali so ga tam že od l. 1891., ker je ponovno zastopal gališko in bukovinsko Sokolstvo. Na Ruskem je oral br. Vergun ledino, pridobil je za sokolsko misel ugledne političarje in javne delavce. Stal je ob zibelki mladega Sojuza Ruskega Sokolstva. L. 1910. je pohitel v Odeso naproti bolgarskim Junakom, da jih pridobi za vstop v Slovansko Sokolsko Zvezo. Veliko je storil tudi za razširjenje Sokolstva med svojimi rojaki, gališkimi izseljenci, v Ameriki.

V avgustu l. 1914. je oživel v Rusiji slovansko čuvstvo: saj je posegla Rusija v vojno, da brani Srbijo. Br. Vergun je bil seveda na čelu tega gibanja. Dosegel je, da si je nadela ruska prestolica ime Petrograd namesto Peterburg. Na ponudbo ruskega zunanjega minist

strstva je sestavil zemljevid slovanskih zahtev, ki bi jih podpirala Rusija v slučaju zmage. Uvrstil je med nje predor, ki bi vezal bodoče Čehoslovaško in Jugoslavijo ter Celovec, Gorico in Trst. Rusi so zasedli Lvov, in je bil br. Vergun nad vse srečen oprostivte svoje ožje domovine. Toda usoda je hotela drugače. Ko je naredila revolucija konec vojni, se je vrnil br. Vergun na univerzo. L. 1918. je postal docent za slovansko jezikoslovje in literarno zgodovino v Moskvi. A v Rusiji je izbruhnila meščanska vojna, in br. Vergun je moral nastopiti križevo begunsko pot, da si reši življenje pred boljševiki. L. 1919. je zastopal svojo »Karpatsko Rusijo« pri pariški mirovni konferenci in predaval v Ameriki. Od l. 1921. biva kot profesor visoke trgovske šole v Pragi, kjer predava rusko kulturno zgodovino, oziroma zgodovino slovanskih trgovskih in kulturnih stikov. L. 1922. je postal br. Vergun starosta »Ruskega Sokola«, ki so ga takrat ustanovili v Pragi ruski emigranti. L. 1924. je bil izvoljen za starosto ravno ustanovitvenega »Sojuza Ruskega Sokolstva za granicej«, ki nadaljuje delovanje po boljševikih zatrtga Sokolstva v domovini. L. 1925. je doživel br. Vergun v Varšavi uresničenje svojih davnih sanj o Zvezi Slovanskega Sokolstva. Zadnjič je nas obiskal v Ljubljani lanskega junija pri otvoritvi Sokolskega doma na Taboru.

Zivljenje je prisodilo br. Vergunu dosti težkih udarcev, a mu ni vzelo poguma in vztrajnosti. V svojem 56. letu uživa železno zdravje in je poln načrtov. Nadaljuje neizprosni boj z ukrajinskimi separatisti in je prepričan, da bo nekoč njegova trpinčena karpatska domovina neločljiv del bodoče velike Rusije. Pripravlja se zopet na pot v Paris, kjer hoče obiskati hčerko zdravnico in v arhivih študirati ruske vire. Šel bo menda tudi vnovič v Ameriko, da pritegne k sokolskemu delovanju številne ruske emigrante. Naj mu bo dano videti zarjo novega slovanskega bratstva, za katero deluje toliko let!



† General
Mika Kovačević.

Jugoslovenstvo.



ri otvoritvi Tabora — te naše ponosne sokolske trdnjave v beli Ljubljani — je brat govornik izrekel besedi: »Jugoslovensko edinstvo«. Tedaj so gruči mladeničev poleg mene zažarele oči in polni navdušenja so vzkliknili: »Živelo Jugoslovenstvo!«, »Živelo jugoslovensko edinstvo!« Od vseh strani je grmelo: »Živelo! Zdravlo!« Vihar navdušenja se ni hotel poleči.

Moje srce je zaplapolalo od veselja, vzradostila se je moja duša, ko sem to čul in videl. Zopet nov dokaz zmagovitega pohoda te naše misli, tega našega s krvjo napisanega — jugoslovenstva. S krvjo? Da, s krvjo!

Zakaj kri Zrinskega, Frankopana in Ljudevita Posavskega je bila prelita zanj. In ko je naša herojska vojska umirala na pohodu skozi Albanijo in na večnotužnem Kosovem, je bilo baš le jugoslovenstvo edin up naših junakov. Ko so okrevali in zopet prijeli za orožje, da osvobode oropano jim domovino, je bilo jugoslovenstvo zvezda vodnica, ki jim je kazala pot skozi temo, skozi borbe in boje — pot v domovino. Množile so se njihove vrste. Sinovi treh bratskih plemen so prihajali, si podajali roko in hiteli v strelne jarke. Slovenci, Hrvati in Srbi, prežeti jugoslovenske misli, so tvorili one dobrovoljske divizije na Solunski fronti, ki so v nepremagljivem zaletu osvobodile tako ljubljeno domačo grudo.

S krvjo, ki so oškropili z njo sive stene Kajmakčalana in napojili Bitoljsko polje, so napisali svojo oporoko in ta je bila — jugoslovenstvo.

Bratje! Jugoslovenska misel nas je osvobodila. Sedaj pa jo nekateri zaničujejo, one pa psujejo, ki se bore zanj iz izdajalci, in to baš tisti, ki so pred trinajstimi leti blagoslavljali bratomorno vojno in peli hvalnice, ko je srbska vojska umirala na Krfu.

Mnogo naših starejših bratov Sokolov, je bilo med onimi, ki so kot dobrovoljci ustvarjali našo državo in polagali temelje naši svobodi. S krvjo naših najboljših bratov je podpisano to jugoslovenstvo, ki smo si ga mi — njihovi nasledniki — napisali na svoje prapore. In to jugoslovenstvo oznanja: bratsko ljubav in integralno edinstvo, to je: od Gospe svete do Egejskih valov in od Panonskih nižin pa do srca Rezije in Furlanije smo en narod, narod Jugoslovenov. Slovenci, Hrvati, Srbi in — Bolgari smo le štiri plemena in en edinstven narod — jugoslovenski.

Bratje! Hude borbe moramo biti z nasprotniki naše misli. Toda — bodočnost je naša! Ker misel, ki je dalo zanj toliko tisočev svoja

mlada življenja, ne bo propadla! Mi pa strnimo sokolske vrste in
pojdimo ponosno naprej v boj za jugoslovensko edinstvo, da bomo
kmalu lahko zapeli:

Bolgar, Slovenec, Srb, Hrvat
za vedno brat in brat.

Ponosno bomo vzkliknili: »Jugosloven sem in kdo je več!« Od
jugoslovenstva pa bomo šli naprej, ker jugoslovenstvo je za nas le
prehod, prehod k — slovanstvu.



HAJRUDIN ČURIĆ:

Sloboda.

Moto: Na vrelu Bratstva oprasmo očiju vid
i više mi nismo slepi.
Oprasmo mrlje i krv i greh i stid
i sad smo ko bogovi lepi!

Aleksa Šantić.

Vekovi su prošli dugi, mučni i teški,
pretrpeli smo patnje, jad, grozu i stid,
napokon dočekasmo dan viteški:
Na vrelu Bratstva oprasmo očiju vid.

Ispun'še se naši snovi:
Radost, slava, dani lepi,
vidici su naši novi
i više mi nismo slepi.

Srca su nam sada zdrava i čista,
i jasniji nam je sada očiju vid,
ideja Jedinstva pred nama blista:
Oprasmo mrlje i krv i greh i stid.

Sad nas grije sunce Slobode,
ta vidimo ga — nismo slepi,
Putevi nas ka Sreći vode
i sad smo ko bogovi lepi!



Z lastno močjo.



orej kaj pa sedaj?« Stari stric Dřimal si je uravnal svoje naočnike na nosu in uprl zvedavo oči na svojo petnajstletno nečakinjo Rozalko.

Sedela mu je zamišljena nasproti na dolgi klopi za mizo v ceneni žalni obleki s črnim robčkom, ki ji je zdrknil z glave in oprostil njene bujne kodraste lase. V njenih očeh so še trepetale solze boli in žalosti za umrlo mamo, ki so jo pokopali na tihem vaškem pokopališču. Toda mlado čelo s trdno navpično gubo se je že svetilo odločnosti in tanke ustnice, premišljuječe stisnjene, so pričale o močni volji dekletovi.

»Torej kaj začneš sedaj?« je stric znova poizvedoval in udaril, da bi vprašanje podkrepil, z obema pestema dobrodušno na mizo.

Rozalka se je zdramila iz premišljevanja. Dvignila je glavo in v na pol zaprtih očeh se ji je vnel ogenj.

»Stric, mnogo sem o tem premišljevala za časa mamine dolge bolezni,« je rekla prostodušno. »Koča z malim zemljiščem me ne bo redila. Delala na polju do onemoglosti za par dinarjev ne bom. Postaviti se hočem, striček, na svoje lastne noge. Pojdem se učiti v mesto vrtnarstva,« in modre oči Rozalkine so se zasvetile v trdnem prepričanju.

»Vrtnarstva?« se je začudil stric. »Deklica, na kaj misliš?« Če bi se hotela lotiti šivanja, no, tedaj se ne bi čudil; stara Martenka bi te izučila doma, toda vrtnarstva se učiti in še v mestu? In Dřimal je premišljajoč majal z glavo.

Rozalka se je lahko zasmejala. »Pri stari Martenki, striček, bi se hotela učiti. Ta zadostuje že komaj za vas, od te bi mnogo ne pridobila. Toda mene ne veseli šivanje, mene veselijo vrt, drevesa, cvetlice, grmovje. Jaz sem bila že v mestu pri gospodu Klabku in on me vzame v uk,« je brez strahu priznavala deklica. »Kočo in polje dam v najem, z najemnino se bom prehranjevala.«

»Kje se jemlje v tebi tolik pogum!« se je začudil stric. »Moja mama je trepetala doma strahu, kaj bo dekle sedaj samo delalo, a ona ima že vse premišljeno kakor star advokat.«

*

»Takšnega učenca, kakršen je Rozalka, še v svojem življenju nisem imel v svojem vrtu,« je trdil stari samec, petdesetletni gospod Klabka vsakemu, s komer se je spustil v razgovor o svojem poslu, ki ga je oboževal in ki mu je žrtvoval tudi rodbinsko življenje. »To dekle je, kakor bi bilo iz moje krvi. Vse ji cvete pod rokami in zdi se, kakor bi vsak šopek iz njene roke dobival novo življenje.«

Zares! Rozalka je bila kakor obdarjena z nekim čudovitim smislom, ki jo je zbliževal z vsako neznatno rastlinico. Njene zdelane, trde roke so postajale fine v dotiku s cveti in njen sluh je bil, kakor da bi razumeval tajni govor rastlin, ki so se ji zaupale s svojimi potrebami, a ona jim je znala ugoditi kakor ljubeča rodna sestra, kakor preskrbna mati detetom — ljubljjenčkom.

Ko je po treh letih stala pred svojim delodajalcem vitka, vrla in vendar kakor vsa osvilela v duhoviti krasoti sladkih cvetov, se je v gospodu Klabki davno usnulo srce vendar zganilo.

»Dekle, poznati te tako-le pred dvajsetimi leti, kako bi blagroval svojo usodo,« je rekel nekako trpko k' Rozalki.

Ali ona se je zopet le nalahno nasmehnila.

»Gospod Klabka,« mu je rekla mirno in spoštljivo, za vse se vam zahvaljujem, za vaše učenje, za vaše modro vodstvo in za to, da ste ravnali z menoj kakor z lastno hčerjo. Ali sedaj vas prosim, odpustite me. Hočem v svet, spoznati hočem, kako se vrtnari tudi v drugih deželah.«

Stari Klabka se je začudil: »Ti, v svet, sama, kaj si fant?«

»Koga potrebujem, da bi me podpiral, kaj nimam svoje glave, svojih rok?« je ugovarjala Rozalka. »A sama ne bom nikjer, povsod pojde z menoj delo. Zakaj bi se dekle ne moglo preboriti k svojemu smotru samo?« In oči Rozalkine so se iskriale s krasnim ognjem trdne samozavesti in plemenite ponosne volje.

»A kje vzameš denar za pot?« se je umikal iznenadeni vrtnar.

»Imam shranjen denar treh let od najemnine za kočjo in polje. Saj ste me redili in oblačili kakor svoje dete. Stric je ugodno prodal kravo, ki sem jo podedovala po materi. Za prvi čas mora biti dovolj, za pozneje si kaj prislužim. V svetu mnogo izvem, v delu se izpopolnim, in ko pride čas, se vrnem k vam, gospod Klabka, ter to-le vaše kraljevstvece še skupno povečava;« in Rozalka se je spoštljivo zazrla v starega.

Vrtnar je samo mahnil z roko: »Draga prijateljica, Bog ve, kje tebe pogoltne svet, a mene požre plamen v pardubiškem krematoriju.«

In vse je cvetelo in svet je postal raj. Drevesa so bila lepe bele in rožaste neveste, a pomlad, njihov ženin, se je laskala z zlatim toplim solncem, rahlim dahom vetriča, srebrno pesmijo ptičjo. In travniki so bili en sam cvet, a sito, svilen zelenilo je kakor deroč val zaplavilo vso zemljo. Krasota je z neslišnim korakom hodila po svetu in vse je zažarelo pod njenimi koraki.

Triinšestdesetletni vrtnar Klabka je hodil s pobožno spoštljivostjo po cvetočem vrtu. To so bili pravi prazniki v delavniškem življenju starega samca, ti sveti trenutki, ko je zemlja roditeljica

izpremenila njegov vrt v čarobno zagonetko. Tu so se razrasli tudi v duši spomini kakor beli cveti, in lahni vzdihljaji starca so se mešali s pomladnim zrakom, polnim sladkega vonja.

Naglo so zaškripala vrata njegovega vrta. Pod cvetočimi drevesi se je ustavila visoka ženska v elegantni potni obleki. In ko je z roko odstranila pajčolan z mladega, ljubkega obraza ter je iskreno, spoštljivo uprla oči s prijaznim smehljajem v starega moža, je vrtnar iznenaden šele zaklical:

»Rozalka!« In že se je upehano popravljaj: »Gospodična Rozalka, to ste vi?« ter jo radostno prijel za roke, ki mu jih je dekle prisrčno podajalo.

»Izpolnjujem svojo besedo, vračam se iz sveta k vam povečat vaše kraljestvo. In verujte, niso majhne moje izkušnje.«

»Kje ste se skitala, skitalica mila,« je z zanimanjem poizvedoval stari gospod.

»V Nemčiji sem delala, v Erfurtu, Quedlinburgu, na Holandskem sem bila in v Gentu v Belgiji ter na Francoskem; zadovoljni boste z menoj,« se je smehljala mlada ženska.

Stari gospod se ni mogel načuditi. »Rozalka,« je rekel presrčno, »kakor svojo lastno hčerko sem vas vzljubil in težko sem vas pogrešal. Vsa leta sem se vas spominjal; ne veste, kako ste olajšali starca, da ste obljubo držali. Vse svoje življenje sem posvetil temu-le vrtu in tužno mi je bilo, kdo se ga loti, čigave roke se bodo dotikale lehele šipkov, teh-le grmičev, v katerih vsakem je kos moje duše. Vi ste se vrnili, vi vrla bojevnica življenja, v vaše roke polagam rad svoje kraljestvo. In sama, sama? Ali je že obroček na prstu?« se je pošalil stari gospod ter gladil dekletu izdelane roke.

Rozalka se je zasmejala: »Ne odpovedujem se rodbinskemu življenju, mili prijatelj. Mnogo sem v svetu videla, mnogo doživela. Vestna, plemenita, složna rodbina je gotovo porok človeške sreče, toda tudi v zakonu se ne odpovem svoji samostojnosti. Ne gospodarja, ne zapovednika, ampak enakovrednega tovariša, ljubljenega prijatelja, na katerega me bo vezalo spoštovanje in ki ga bom cenila. In takšnega, ki bo imel tudi vas rad, kakor vas imam rada jaz,« je rekla odkrito in njene krasne oči so zažarele detinske hvaležnosti.

Stari vrtnar je s trepetajočo roko pogladil ljubko lice svoje nekdanje mile učenke ter si radostno odvedel dragega gosta v svoj dom.

(Iz »Sokolské budoucnosti« — II, str. 183. — priloge »Věst. Výhodoč. sok. ž. Pippichovy« prevedel M. K—ć.)



Zgodovinske slike iz naše prošlosti.

(Dalje.)

II. Vstoličenje koroških vojvod na Gosposvetskem polju.



ed rekama Glino in Krko severno od reke Drave se prostira širo, sedem in pol milj dolgo polje, ki je dobilo svoje ime od staroslavne cerkve, Gospe Svete.

Gosposvetsko polje je bilo slavno že izza rimskih časov. Tedaj je stalo tu slovito mesto Virunum, važna postojanka v rimski provinciji Noricum. Še dandanes pričajo mnoge izkopine in razvaline starorimskih naselbin, svetišče boga Mithre, nagrobno kamenje in drugo, da je vladalo tu bujno življenje in velika kultura.

Ker je Gosposvetsko polje že po svoji naravni legi srce Korotana, ni čudno, ako so naši predniki, korotanski Slovenci, imeli tu svojo knežjo stolico ter svoj vojvodski prestol. Gospa Sveta, ki se dviga smelo v svod neba, je bila zidana gotovo še za časa pokristjanjenja Slovencev. Koroški vojvode slovenske krvi so kmalu izginili — koroški Slovenci pa prišli pod oblast raznim nemškim knezom, ki so stolovali na samem Gosposvetskem polju na Krnskem gradu.

A ni eden od teh vojvod, pa bodisi, da ga je imenoval za to mesto sam rimsko-nemški cesar, ki je takrat vladal Evropi, ni mogel sprejeti svoje časti, ne da bi ga narod slovenski priznal in slovesno vstoličil. Potek tega slovesnega vstoličenja so nam opisali razni kronisti kakor Ivan, opat Vetrinjski, Otokar od Homecka v svoji rimani kroniki, da celo v nemškem zakoniku »Schwabenspiegel« čitamo potek tega državnopravnega čina.

Kako se je torej vršilo vstoličenje?

Na Gosposvetskem polju v bližini Krnskega gradu je stal nedaleč od cerkve sv. Petra kamen, primitiven sedež. Na ta »knežji kamen« se je vsedel na dan vstoličenja svoboden slovenski kmet, v katerega rodbini je bila ta pravica dedna. Oblečen je bil v takratno slovensko narodno nošo, s širokim klobukom na glavi. Sedel je na kamnu s prekrižanimi nogami ter dočakal, obdan od silne množice slovenskega ljudstva, novega kneza.

Ta je prišel v zlatu in svili, obdan od svojih oprod in slug, s svojimi velikaši in vitezi, konjeniki in suličarji. Na njegovi strani je nosil glasnik prapor koroški. Prispevši v bližino kamna, je drug svoboden kmet slekel knezu bogato oblačilo ter ga oblekel v kmetsko narodno nošo. Po poročilu kronistov je oblekel »hlače in suknjo od

sive barve; suknja je morala biti spredaj in zadaj odprta ter ni smela seči preko kolen. Na noge je oblekel opanke z rdečimi pentljami, na glavo pa del siv slovenski klobuk s sivim trakom, potem pa se je opasal z rdečim pasom, ob katerem je visela velika torba. V torbi je imel kruha, sira in razno orodje. Ko se je tako preoblekel, je stopal, držeč v eni roki palico ter vodeč z drugo konjašarca in marogastega vola, proti kamnu.«

Ko ga je kmet na kamnu ugledal, je zaklical glasno v slovenskem jeziku: Kdo je to, ki tam prihaja?« Narod okrog njega je odgovoril: »To je vojvoda naše dežele.« Kmet je vprašal dalje: »Je-li pravičen sodnik? Ima li na srcu blagor zemlje? Je svobodnega, plemenitega rodu? Spoštuje in brani pravo vero?« Na vsa ta vprašanja je odgovoril zbrani narod glasno: »Je in bode.« Končno je vprašal kmet: »S katero pravico me lahko spravi s tega mesta?« In narod je odgovoril: »Odkupil ti bo mesto s šestdesetimi denarji, z vso obleko, ki jo nosi sedaj ter s tema brezastima živalima; razen tega bo oprostil tebe in tvoj dom vseh davkov in terjatev.«

Nato je kmet vstal, udaril vojvodo z roko lahko po licu, opominjaje ga, da bodi pravičen sodnik. Vzel je vola in konja ter odšel. Vojvoda je stopil na kamen ter zamahnil z mečem na vse štiri strani sveta, zaklinjajoč se, da bo branil zemljo proti vsem sovragom.

V kmečkem klobuku mu je potem donesel kmet vode, katero je knez popil v znak treznosti in zadovoljstva z onim, kar nudi rodna gruda.

Po končanem obredu se je napotil vojvoda z vsem svojim spremstvom v cerkev Gospe Svete, kjer se daruje svečana maša in blagoslov. Po maši pa se je podal novi vojvoda na vojvodski prestol ter sodil pravdo in nepravdo ter sprejel tu tudi poklon dežele in prisego vernosti.

Ta navada vstoličenja je brez dvoma ostanek iz prejšnje svobodne dobe koroških Slovencev. Održala se je tudi med nemškimi knezi. Poslednji tako vstoličeni knez je bil Habsburžan Ernest Železni l. 1414. Še Maksimilijan I. »zadnji vitez« se je pripravljaval večkrat na to slavo, a ni več prišlo do tega. A tudi poznejši vladarji so vsakokrat ob nastopu vlade pošiljali ali zastopnika k vstoličenju ali pa so pismeno potrdili Korošcem njih staroslavne pravice. Zanimivo je dejstvo, da se je imenovani obred vršil v slovenskem jeziku, kar dokazuje njegovo starost in osvetljuje končno tudi narodnostno razmerje v deželi.

Pravica vstoličenja je bila dedna v rodbinah Hecceg in Edlinger iz Blažnje vasi. Zato so imele te rodbine razne svoboščine in privilegije. Zadnji tak privilegij, Josipu Edlingerju, da ne plača carine ne daca za 120 vedrov laškega vina, katerega sme svobodno uvoziti, je izdal še cesar Franc I. in to l. 1823. Še isto leto pa izumreta omenjeni rodbini ter z njima zadnje priče nekdanje veličastne slave na Gosposvetskem polju.

Polje to je nam spomin, svet in drag spomin na nekdanje srečne čase, na zlato dobo svobodnega Korotana. Vsako leto praznujemo trpki spomin nesrečnega plebiscita. Spomnimo se tedaj tudi teh svetlih hipov iz prošlosti naše, ne z obupom in žalostjo v srcu, temveč z vero in upanjem, da bo končno le zmagala Pravica ter nam prisodila in povrnila Gosposvetsko polje — slovensko Kosovo.

JOVAN UDICKI:

Sloga.

Sokolski prikaz u 3 čina.

Po prevodu br. Dušana Bogunovića s češkog od br. K. Cvrčka i po komadu A. Brozovića.

Svršetak.

S m r t (ustajući):

Ja već znadem šta ću. Ja odluku stvori'.

U s u d :

Ti list neki imaš? Zašto ti je? Zboril!

S m r t :

Predajem ga tebi s nekoliko redi.

S potpisom potvrdi, — da za mene vredi,
da od danas nisam kod tebe u službi.

U s u d :

Dakle tako? (*Razmišlja.*)

S m r t (odlučno):

Tako!

U s u d (potpisujući i uzdišući):

Kraj je našoj družbi.

S m r t :

Tako mora biti! To je vreme novo.

U s u d (prkosno):

Kad je tako, nek' je! (*Baci olovku iz ruke.*)

R a z d o r :

A sad na sve ovo

treba mirno leći, — dati se u snove
i na pos'o ići samo kad ko zove.

IV. POJAVA.

Sokolska Misao i predašnji.

(*Čuje se svirka. Smrt leže na klupu a Razdor i Usud sedaju, jedan s jednog kraja, a drugi s drugog kraja klupe. Zaspje i spavaju. Smrt*

ležeći a Razdor i Usud sedeći. Za vreme svirke pojavljuje se Sokolska Misao.)

Sokolska Misao (*uz pratnju svirke*):

Spavajte mirno grobari roda:
Sudbino crna, Razdore, Smrti!
Moj rod sad živi, da se ne poda,
da ga vi opet možete trti.

Sokolska Mis'o (*pokazuje na sebe*) čuva ga budno,
snage mu daje duši i telu,
da ono što je stekao trudno
traje mu sretno kroz večnost celu.

On sreće plete neuveli venac,
blagoslov sloge na njega pada;
Srbin i Hrvat i brat Slovenac
budućnost svetlu spremaju sada.

(Diže se zavesa, iza koje se ukazuju postrojeni Sokoli. Nad njima je Sloga raširenih ruku u stavu blagosiljanja. Sokolska Misao pokazuje rukom na Sokole, koji predstavljaju našu svetlu Budućnost.)

V. POJAVA.

Sloga, Sokoli vežbači i ostali.

Sloga (*nastavlja uz istu svirku*):

Zovem se Sloga. Prisustvo moje
Razdor i Svađu satire, kosi;
u društvu samnom peva se, poje,
prisustvo moje Pobedu nosi.

Sokoli zdravo! Pamтите ovo
i nek' vam ovo na umu bude!
To od vas traži sad vreme novo
i korist vaše rodene grude.

(Pratnja svirke prelazi na ariju, na koju se peva i uz koju se vežba.)

Sokoli (*pevaju i vežbaju se uz pevanje*):

Sokoli uvek mi ćemo biti!
Ovo je zavet srdaca mladi'.
Sokolstvo samo nas će da štiti;
Budućnost sretnu ono nam gradi.

Beograd, Zagreb, Ljubljanu belu
Sokolsko složno jedinstvom zdravi.
Sokoli napred jedinstva vrélu!
Samo se tako Pobjeda slavi.



DOPISI

Natecanje naraštaja Ljubljanske sokolske župe. U nedelju, 9. okt. o. g. imali smo priliku da vidimo naš naraštaj, našu diku i uzdanicu, kako se nateče u lakoj atletici.

Od muškog naraštaja Ljubljana (Matica) je dala tri odeljenja, Ljubljana I jedno i Ljubljana II jedno odeljenje. Premda je ovo bilo natecanje naraštaja ljubljanske župe, ipak ni jedno društvo ove župe nije poslalo ni jedno odeljenje ni muškog ni ženskog naraštaja. Jedini bio je jedan naraštajac iz Ježice, koji se natecao za boje svoga društva. Muški naraštaj se natecao u ovim granama: proste vežbe, skladnost (kod odeljenja), skok u dalj s mesta, sa zaletom, skok u vis s mesta, sa zaletom, trčanje na 100 m i bacanje kugle 4 kg teške.

Od odeljenja prvo mesto dobila je Ljubljana (Matica) postigavši 402.75 bodova (93.7%). Drugo mesto je dobila također Ljubljana (Matica), a treće Ljubljana II.

Pojedinaca je bilo 32, a od njih je prvi Mihel Franjo (Ljubljana, Matica) — 68.50 bodova (97.9%) i Stepišnik Milan (Ljubljana II.), koji ima isti broj bodova. Drugi je Zupančič Neli (Ljubljana, Matica) — 68 bodova (97.1%). Treći je Strehovec Mirko (Ljubljana, Matica) — 67.90 bodova (95.7%).

Najbolje postignute mere su:

Skok u dalj s mesta: 266 cm (Boncelj Jože, Ljubljana Matica). Skok u dalj sa zaletom: 552 cm (Strehovec, Ljubljana Matica). Skok u vis s mesta: 125 cm (Boncelj, Mihel (Ljubljana Matica) i Stepišnik (Ljubljana II.)). Skok u vis sa zaletom: 160 cm (Mihel, Ljubljana Matica). Bacanje kugle 4 kg teške: 12.3 m (Zupančič, Ljubljana Matica). Trčanje na 100 m: 12²/₅ sek. (Kobal, Ljubljana I.).

Ženski naraštaj se natecao u višem i nižem odeljenju. Grane natecanja su bile iste kao i u muškog naraštaja, samo mesto trčanja na 100 m, trčalo se na 100 y.

Od pojedinki u višem odeljenju, gde ih je bilo 11, prva je Zagar Zali (Ljubljana Matica) — 63 boda (90%). Druga je Smersu

Ema (Ljubljana I.) — 62.50 bodova (89.3%), a treća je Dovgan Duša (Ljubljana Matica) — 60 bodova (85.7%).

Najbolje postignute mere u višem odeljenju su:

Skok u dalj s mesta: 209 cm (Strmecki, — Ljubljana I.).

Skok u dalj sa zaletom: 443 cm (Kump — Ljubljana I.).

Skok u vis s mesta: 95—100 cm (Dovgan (Ljubljana Matica i Strmecki (Ljubljana I.).

Skok u vis sa zaletom: 130 cm (Dovgan (Ljubljana Matica).

Bacanje kugle 4 kg teške: 770 cm (Smersu — Ljubljana I.).

Trčanje na 100 y: 13²/₅ sek. (Smersu — Ljubljana I.).

Od pojedinki u nižem odeljenju, gde ih je bilo 6, prva je Tratnik Marija (Ljubljana I.) — 69.50 bodova (99.3%). Druga je Pevallek Stana (Ljubljana aMatica) 65.50 bodova (93.6%), a treća Kutin Elizabeta (Ljubljana I.) — 56 bodova (80%).

Najbolje postignute mere u nižem odeljenju su:

Skok u dalj s mesta: 203 cm (Pevallek, Ljubljana Matica). Skok u dalj sa zaletom: 425 cm (Rakoš, Ljubljana I.). Skok u vis s mesta: 95 cm (Tratnik, Ljubljana I.).

Skok u vis sa zaletom: 115 cm (Tratnik, Ljubljana I.). Bacanje kugle 4 kg teške: 665 cm (Rakoš, Ljubljana I.). Trčanje na 100 y: 13²/₅ sek. (Tratnik, Ljubljana I.).

Svi su ovi rezultati dobri. Samo natecanje se vršilo više prema lakoatletskim propisima. Ljubljana (Matica) je opet odnela pobjedu. To ima da zahvali svome vrsnom prednjaku Gregorki, koji je izvežbao muški naraštaj, da je postigao zavidne rezultate.

Braći i sestrama pobediocima na ovom natecanju srdačno čestitam i želim, da ustraju u svome radu, da ne klonu, da pribave sebi uvek vence slave kao i sada, što će biti na čast domovini, narodu i Sokolstvu. Zdravo! Živeli! Hajrudin Čurić.



† Sestra Milena Žerjavova.

Dne 3. novembra t. l. je umrla v Ljubljani namestnica staroste Sokolskega društva I na Taboru sestra Milena Žerjavova, soproga narodnega poslanca in ministra n. r. dr. Gregorja Žerjava. Pokojna starostinja je bila vzor žena, skrbna mati, navdušena Sokolica in velika dobrotnica in zaščitnica srednješolske in akademske mladine. V težkih dnevih, ko je bil njen soprog preganjan, je stala neustrašeno in požrtvovalno ob njegovi strani in mu lajšala težko usodo, delovala je z njim pri pripravah, ki so ustvarjale teren za našo osvobodeno domovino, veselila se uspehov, ko so se uresničile dolgo željene sanje uedinjenja. Kot navdušeno zagovornico jugoslovenstva jo je vlekle srce med jugoslovensko Sokolstvo, ki mu je posvetila svoje moči. Blagega srca, spoštovana povsod je s svojim demokratskim nastopom in z ljubeznivostjo osvojila srca vseh.

O njeni priljubljenosti je najbolj pričal žalni spreved, ko so nepregledne množice izkazale blagi ženi zadnjo čast. Sokolstvo jo je spremilo do groba ter se poslovilo od nje pred črno zastrtim Taborom. Sokolski prapor, ki mu je kumovala ob razvitju, se je prvokrat poklonil svoji kumici pri zadnjem slovesu. Sokol I se bo vedno s hvaležnostjo spominjal svoje neumorne in do groba zveste starostinje ter jo ohranil v globokem spoštovanju. Slava njenemu nesebičnemu delu za narod in domovino! Zalujoči rodovini bratsko sokolsko sožalje!

Sokoli — narodni poslanci. V Narodni skupščini v Beogradu so ustanovili narodni poslanci, ki so člani sokolskih društev, klub narodnih poslancev Sokolov. Zastopati hočejo interese Sokolstva in zagovarjati sokolske težnje pri vladi in ob raznih prilikah. Predsednik kluba je br. dr. Ribar, namestnik br. dr. Srdjan Budisavljević, tajnik br. dr. Ljudevit Pivko. Sokolstvo pozdravlja ta korak bratov Sokolov, ki so pokazali svojo sokolsko zavednost tudi v narodni skupščini in si želi, da bi klub trdno stal na sokolskih načelih, kar bo v korist razvoju jugoslovenskega Sokolstva.

Uspehi lahkoatletičnih tekem nemških turnerjev. Nemško turnerstvo (Zveza nemških telovadnih organizacij) je imelo svoje velike tekme v lahkoatletičnih panogah na berlinskem stadionu v Grünwaldu. Tekem se je udeležilo 900 tekmovalcev, ki so na društvenih izbirnih tekmah dokazali možnost za zvezno tekmo. Dosegli so lepe uspehe, od katerih nekatere navajamo. Pri teku na 100 m je doseglo 10 tekmovalcev pod 11 sek., pri teku na 800 m so vsi zmagovalci tekli manj nego 2 min. Pri skoku v višino so prvi trije tekmovalci dosegli 180 cm, pri skoku v daljino preko 7 m. Boljši meti krogle so bili nad 13 m, kopja nad 50 m. Najnižji skok ob palici pri zmagovalcih je bil 3-59 m, najvišji 3-70 m.

Tudi članice niso zaostale. Skok v višino 154 cm, tek na 100 m 12¹/₈ sek. — Iz gorenjih podatkov je videti, da nemški telovadci v lahkoatletičnih panogah dobro napredujejo in da tudi Nemci posvečajo tem panogam veliko skrb in pažnjo.

„Sokolč“ izhaja vsak mesec ter stane za vse leto 18 Din
 Urednik Ivan Bajželj v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 28./1.
 Uprava v Učiteljski tiskarni v Ljubljani, Franciškanska ul. 6.
 Izdaja, zalaga in tiska Učiteljskaka tiskarna v Ljubljani, zanjo odgovarja France Štrukelj.